

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך יסודי
המחלקה לחינוך לחיים בחברה

הכלה והשתלבות חברתית ערכית

ערכה לרכז החברתי ולצוותי החינוך בבתי הספר היסודיים

"כל אחד הוא לא רק 'אחד' במספר אלא גם 'יחיד'. הוא שונה מ'אחרים'. יש בו משהו עצמי, ייחודי, משהו ייחודי שאין כמותו אצל אחרים. מכאן שאי אפשר למלא מקומו." (הרב סלובייצ'יק)

הכלה והשתלבות חברתית ערכית

בביה"ס היסודי לומדים תלמידים השונים זה מזה במגוון היבטים: בצרכים, ביכולות, בכישורים, בתכונות, בדעות, במראה ובתרבות. לכל אחד מהם יש משאלת לב: להרגיש שייך, לדעת ש'רואים אותי', להרגיש בטוח ולבטא את עצמו בחברה. הכלת כלל התלמידים וההשתלבות שלהם בקבוצה, בכיתה ובביה"ס - הן ערך ראשון במעלה, ואתגר חשוב שמונח לפתחם של צוותי החינוך. ההכלה וההשתלבות באות לידי ביטוי במתן מענים מגוונים לכלל התלמידים בהיבט הפדגוגי, הרגשי, החברתי ערכי, הארגוני והסביבתי, זאת על מנת לאפשר לכל אחד מהם להתקדם ולממש את יכולותיו, למצוא עניין, להרחיב את כישוריו החברתיים ולהעשיר את עולמו הרגשי.

ערכה זו עוסקת בהכלה ובהשתלבות החברתית ערכית והיא מיועדת לרכז החברתי ערכי ולמחנכים.

הערכה מציגה את התפיסה והעקרונות שינחו את צוותי החינוך בבניית תוכנית הפעילות החברתית ערכית וביישומה. לצד זה תמצאו בערכה מידע, סדנאות, הצעות ללמידה ולהתנסות חברתית ערכית בשיעורי חינוך ובמעורבות החברתית. תוכלו להיחשף לתכנים ולחומרים נוספים ולהתנסות במגוון מתודות ללמידה חברתית ערכית בקורסים לרכזים חברתיים המתקיימים במרכזי הפסג"ה. חומרים נוספים יישלחו אליכם במהלך השנה, נשמח לפרסם חומרים ותכנים שפיתחתם.

בהצלחה
אורית צאירי
ממונה על החינוך החברתי ערכי

תוכן העניינים

- ❖ הכלה חברתית בחינוך החברתי ערכי / תפיסה ומסגרות ליישום
- ❖ סדנה לחדרי מורים / השתלבות והכלה חברתית
- ❖ סדנה לחדרי מורים / שילובם של כלל הלומדים במסגרות החינוך החברתי ערכי
- ❖ הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית
- ❖ הרכז החברתי ערכי / משימות במיקוד הכלה והשתלבות
- ❖ נספח – חוק השילוב / רקע ומידע כללי

הכלה חברתית בחינוך החברתי ערכי

תפיסה ומסגרות ליישום

[לעיון במסמך המלא](#)

זרקור על הכלה חברתית

קבוצת השווים שבה מתרחשים תהליכים לימודיים וחברתיים הינה קבוצה הטרוגנית שחבריה שונים זה מזה בהיבטים מגוונים: רקע אישי ומשפחתי, תכונות אישיות, צרכים, רצונות, כישרונות, קשיים, סגנונות למידה ומשתנים נוספים.

שונות זו באה לידי ביטוי בשלבי ההתפתחות השונים של קבוצת השווים והיא שבה ומתעצמת במצבים של השוואה חברתית (מה מייחד אותי לעומת האחרים? מה מקומי בקבוצה?).

חברי קבוצת השווים יכולים להיתרם מהשונות ביניהם. השונות וביטוייה המגוונים בפעילות החינוכית, החברתית והלימודית, יכולים לזמן לכלל חברי הקבוצה הפריה הדדית, התפתחות אישית וקבוצתית והתנסות במימוש ערכים כמו: סובלנות, כבוד, קבלה ועוד.

יתרה מכך, ההכרה בזכותו של כל חבר בקבוצה להיות שונה ולממש את תרומתו הייחודית אינה בולמת או מעכבת את השגתם של היעדים החברתיים והלימודיים שהקבוצה הציבה לעצמה.

זרקור על הכלה חברתית

עבור הילדים עם הצרכים המיוחדים, הפעילות החינוכית המשותפת מספקת הזדמנות לפתח קשרים חברתיים עם מגוון רחב של ילדים, ליצור קשרים חברתיים גם מחוץ לשעות הלימודים ולהשתתף בפעילויות חברתיות בין כותלי בית הספר ומחוצה לו.

שילוב ילדים אלה בכיתה הטרוגנית יכול לתרום גם להשתלבותם העתידית בחברה, משום שכיתות אלה דומות יותר ל"עולם האמיתי" שאליו הם נחשפים לאחר סיום הלימודים (Harte, 2010).

לשילוב ילדים עם צרכים מיוחדים יש השפעות חינוכיות וחברתיות חיוביות על כלל ילדי הכיתה, שכן ילדים החשופים לילדים עם צרכים מיוחדים נעשים מודעים יותר להבדלים בין בני אדם ופחות חוששים מהבדלים אלה (Maras & Brown, 2000).

הפעילות המשותפת בכיתה הטרוגנית מאפשרת לכלל הילדים לחיות בקבוצה רבת-תרבותית ולהתנסות ביישום ערכים של כבוד לזולת ועזרה הדדית (Ruijs, 2009).

[קישור לפורטל ההכלה](#)

זרקור על הכלה חברתית

אקלים המקדם הכלה חברתית, סובלנות וכבוד, אינו ברור מאליו ואינו מתרחש רק מעצם השהייה המשותפת באותה כיתה. יש לפעול לטיפוחו באופן יזום וסדור.

במסגרות החינוך החברתי ערכי, מתרחשות למידה והתנסות המכוונות לטיפוח ערכים ואקלים מכבד ולהבניית הכיתה כקבוצה חברתית. הצוות החינוכי נדרש להבנות מסגרות אלה באופן שיאפשר לכלל הילדים ביטוי רגשי חברתי ומגוון הזדמנויות למימוש חוזקותיהם ותרומתם הייחודית.

מסגרות לדוגמה:

1. שעת חינוך / מפתח הל"ב
2. במות להצגה עצמית-קבוצתית / 'הילד הזה הוא אני'
3. מעורבות חברתית
4. מפגשים מלב אל לב / דיאלוג מחנך-תלמיד

קידום הכלה חברתית בחינוך החברתי ערכי

עיסוק בתכנים חברתיים הרלוונטיים לכיתה ומתן אפשרות לכל לומד:

- להציג ולממש את הייחודיות שבכל אחד מהם (כישרונות, תחביבים, תכונות, שאיפות).
 - לזהות את האתגרים והרווחים שהשונות מזמנת להם בכיתה, בבית הספר ובחברה.
 - לבחון את הדרכים לשתף פעולה תוך התחשבות בצרכים ובהעדפות האישיות.
 - להשתתף בגיבוש הסכמות וכללים על אודות הדרכים לחיות יחד באקלים מכבד.
- חשוב לעודד את כלל הלומדים לשתף ברגשות ובעמדות אישיות במסגרת של שיח מוגן.
- עיסוק בתכנים אלה יאפשר לכלל הלומדים להכיר אלה את אלה, לעמוד על השונות ביניהם ולהכיר את ההזדמנויות לשיתוף פעולה.

[מפתח ה"ב - ערך השונות](#)

[ערך השונות באומנות החזותית](#)

שעת חינוך מפתח ה"ב

למידה והתנסות
חברתית ערכית
בחיבור לערך
השונות

קידום הכלה חברתית בחינוך החברתי ערכי

מפגשים כיתתיים שבהם כל לומד מקבל הזדמנות לשתף ברגשות, ברעיונות, ביוזמות, בסיפור אישי

✓ **הצגה עצמית** - כל לומד שיבחר בכך, יקבל הזדמנות להציג חפץ אישי, סיפור אישי משפחתי, חוויה, אירוע משמעותי, תחביב, יצירה אישית. ניתן לעשות זאת בזמנים ובמסגרות כמו:

❖ פעילות 'פותרים-סוגרים' שבוע - בימי ראשון ושישי

❖ מפגש בוקר - חמש דקות על... - בפתיחת יום הלימודים

❖ 'כוכב השבוע' - במה לשיתוף אישי במסגרת זמן קבועה אחת לשבוע

❖ 'כישרונות צעירים' - מפגש שכבתי/בית ספרי להצגת כישרון (בהפסקה, ביום שיא, במפגש בוקר בית ספרי ועוד)

❖ 'יש לי יום הולדת' - ילידי החודש מספרים על עצמם בכיתה, בשכבה, בבית הספר

✓ **משוב מהקבוצה** - חברי הקבוצה יתנו משוב מכבד ומקדם ללומד ששיתף, ויתייחסו לתכנים ולאופן השיתוף.

חשוב להכין עם הלומדים מאגר התייחסויות שבו ישתמשו בזמן המשוב (ניתן להיעזר [במפגשים בגובה העיניים](#)).

✓ **שיתוף הקהילה** - הזמנת ההורים, סבים וסבתות לקחת חלק בפעילות ולשתף, לצד ילדיהם, בסיפור משפחתי, בחוויה אישית וכו'.

'הילד הזה הוא
אני'

במה להצגה
עצמית וקבוצתית

קידום הכלה חברתית בחינוך החברתי ערכי

הפעלת מגוון מסגרות למעורבות חברתית והנגשתן לכלל הלומדים

- ❖ חשוב לעודד את כל הלומדים להשתתף בתוכנית 'תפקיד לכל תלמיד' ולמלא תפקיד משמעותי לאורך זמן.
- ❖ יש להציג בפני כלל הלומדים את 'לוח דרושים' (בתוכנית [תפקיד לכל תלמיד](#)) ולאפשר להם לבחור תפקיד שמעניין ומאתגר אותם, ושהולם את כישוריהם ונטיות ליבם.
- ❖ חשוב ללוות את הלומדים ולזמן להם עיבוד של החוויות, הקשיים וההצלחות בתפקיד (ניתן להיעזר בכלים המוצגים בתוכנית ['מפגשים מלב אל לב'](#)).
- עיבוד החוויות באמצעות שיח רפלקטיבי יכול לתמוך בהתפתחותם הקוגניטיבית, הרגשית והחברתית.
- ❖ יש לעודד את שילובם של תלמידים עם צרכים מיוחדים בוועדות החברתיות ולאפשר להם ליזום, לתכנן ולהפעיל יוזמות חברתיות למען הכיתה ובית הספר. דוגמאות ליוזמות מפורטות ב[גלריה למעורבות חברתית](#).
- חשוב לחשוף את היוזמות בחדר המורים ולייצר את ההתאמות וההנגשות הנדרשות.

מעורבות חברתית

ביצוע תפקיד
בכיתה ובביה"ס
והתנסות בתרומה
לחברה ולקהילה

קידום הכלה חברתית בחינוך החברתי ערכי

מפגשי מחנך-תלמידים בהם מתקיים שיח בהיבטים רגשיים חברתיים ערכיים

- חלוקת הכיתה לקבוצות שיח הטרוגניות (עד חמישה לומדים בעלי יכולות וצרכים מגוונים)
 - ❖ בהיבט של נושא השיח - חלוקת הלומדים לקבוצות בהתאם לנושא חברתי שעליו ירצו לשוחח, בעיה שהיו רוצים לברר, קונפליקט שהתעורר בקבוצה.
 - ❖ בהיבט הארגוני - חלוקה לקבוצות על פי סדר רץ של שמות התלמידים (א'-ת', ת'-א'), בהתאם לסדר הישיבה בכיתה ועוד.
- מקום המפגש - סביבה שקטה המשרה אווירה נעימה ונטולת הסחות דעת.
יש לאפשר לחברי הקבוצה לשבת זה בקרבתו של זה כדי שיוכלו לשמור על קשר עין, לשתף 'בגובה העיניים' ולייצר תחושה של אינטימיות וקרבה.

דיאלוג מחנך-תלמיד

שיח רגשי חברתי
ערכי
בקבוצה קטנה

קידום הכלה חברתית בחינוך החברתי ערכי

מפגשי מחנך-תלמידים בהם מתקיים שיח בהיבטים רגשיים חברתיים ערכיים

• תכני השיח:

- ❖ מצבים שבהם השונות מקשה, מרתיעה, מאתגרת - כיצד אפשר להתמודד עם מצבים אלה?
מי יכול לסייע לנו? למי נוכל לפנות?
- ❖ דרכים לשיתוף פעולה עם האחר - באילו הזדמנויות נוכל לשתף פעולה עם האחר (בהפסקות, בפעילויות ספורטיביות, בחוגי העשרה, במהלך השיעורים)?
במה האחר יכול לתרום לנו? במה אנו יכולים לתרום?
- ❖ הזדמנויות שבהן שיתוף פעולה עם האחר תרם למערכות היחסים, השפיע על תחושת השייכות, קידם את כלל השותפים - מה תרם להצלחה? מה עזר לנו לשתף פעולה?
על אילו קשיים התגברנו? כיצד עשינו זאת?

דיאלוג מחנך-תלמיד

שיח רגשי חברתי
ערכי
בקבוצה קטנה

מקום לכולם

סדנה לחדרי מורים
בנושא השתלבות והכלה חברתית

בחיבור לתיקון חוק החינוך המיוחד

מה בסדנה?

מטרות הסדנה

- ❖ בירור תפיסות עולם בנושא שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים (בראי יישום חוק השילוב)
- ❖ בחינת תפיסות ועמדות בהתייחס להשתלבות ולהכלה בהיבטים חברתיים ערכיים
- ❖ בירור סוגיות הקשורות להכלה חברתית בבית הספר

שלבי הסדנה

- ❖ שלב א - אישי / בירור תפיסות עולם בהתייחס לשילוב ילדים צרכים מיוחדים
- ❖ שלב ב - קבוצה / בירור תפיסות עולם בהתייחס לרווחים ולקשיים הנקשרים לשילוב ולהכלה חברתית
- ❖ שלב ג - מליאה / בחינת ההשלכות וההשפעות על הרכז החברתי ערכי, הצוות החינוכי ובעלי תפקיד נוספים בביה"ס

בירור תפיסות עולם - אישי

שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים בכיתה

אילו רגשות, מחשבות, שאלות זה מעורר בק?

בירור תפיסות עולם - בקבוצה

שילוב חברתי - קשיים:

במרכז כל קבוצה יונח מִכל, לרוב המכל משורטט קו שמחלק את המִכל לחלק תחתון ולחלק עליון.

הנחיות לשיח בקבוצה:

- דונו על 'חצי הכוס הריקה': מהם הקשיים בשילוב ילדים עם צרכים מיוחדים? התייחסו להיבטים רגשיים, חברתיים, לימודיים.
- כתבו על גבי דבקיות את הנקודות העיקריות שעלו בשיח והדביקו אותן בחלק העליון של המִכל.

בירור תפיסות עולם - בקבוצה

שילוב חברתי - רווחים:

דונו על 'חצי הכוס המלאה':

- מהם הרווחים בשילוב ילדים עם צרכים מיוחדים?
(ציינו רווחים עבור הקבוצה, הילד המשולב, המורה, הקהילה).
- כתבו על גבי דבקיות את הנקודות העיקריות שעלו בשיח והדביקו אותם בחלק התחתון של המכל (אפשרות נוספת – לכתוב על גבי כדורים לבנים קטנים ולמלא את המכל).

דיון במליאה

- ❖ איסוף תוצרי השיח בקבוצות
- ❖ בחינת ההשלכות וההשפעות על תפקיד הרכז החברתי ערכי, הצוות החינוכי, רכז ההשתלבות ובעלי תפקיד נוספים בבית הספר:
 - אילו אתגרים מציב בפניכם שילוב ילדים עם צרכים מיוחדים בכיתה הרגילה? ציינו אתגרים בהיבטים רגשיים וחברתיים.
 - כיצד ניתן לקדם הכלה חברתית באמצעות המסגרות של החינוך החברתי ערכי? (שיעורי מפתח ה"ל"ב, מסגרות למעורבות חברתית, מסגרות לשיח מחנך-תלמיד, הפסקות וכו').
 - כיצד תוכלו לקדם את ההכלה החברתית באמצעות שותפויות וחיבורים בין בעלי תפקיד בביה"ס?

כולם מעורבים... כולם תורמים...

שילובם של כלל הלומדים במסגרות החינוך החברתי ערכי

סדנה לחדרי מורים

מה בסדנה?

מטרות הסדנה

- ❖ בירור תפיסות עולם על אודות שילובם של כלל הלומדים במסגרות למעורבות חברתית בבית הספר
- ❖ בירור השלכות השילוב במסגרות למעורבות חברתית על כלל הלומדים ועל הצוות החינוכי

שלבי הסדנה

- ❖ שלב א - קבוצה / עיון במצבים חברתיים מחיי הכיתה ודיון על אודות הפערים בין הקבוצה לבין היחיד
- ❖ שלב ב - מליאה / דיון בסוגיות הקשורות להכלה חברתית ולהשתלבותם של כלל הלומדים במסגרות למעורבות חברתית

בחינת מצבים חברתיים בראי ההכלה

בקבוצה

לפניכם [מצבים חברתיים](#) מחיי הכיתה

בחרו כמה מצבים שעליהם תרצו לשוחח ובחנו את הסוגיות הבאות:

- ❖ בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- ❖ מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- ❖ האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת הקושי של היחיד?
- ❖ אילו ערכים מנחים את הקבוצה? מה הביטוי לכך?

[קישור לכרטיסיות – מצבים חברתיים](#)

ההכלה החברתית אצלנו

במליאה

- ❖ מה מתוך המצבים האלה מוכר לכם מחיי בית הספר?
- ❖ כיצד אתם מתמודדים במצבים אלה?
- ❖ מה מאתגר אתכם? מה מקשה עליכם?
- ❖ כיצד תפעלו לשילובם של כלל הלומדים בפעילויות החברתיות ובמסגרות למעורבות חברתית?
למה אתם זקוקים? מה/מי יכול לסייע לכם?
(הגדירו מה נדרש מהרכז החברתי ערכי, מרכז ההשתלבות, מהמחנכים, מהמורים המלווים ועדות).

אירוע 2

ועדת הטיולים נערכת לתכנון הטיול השנתי. חברי הוועדה מכינים משחקים והפעלות לזמן הנסיעה ולזמן הפעילות בשטח. אחד מחברי הכיתה שמתתף בטיול מתנייד בכיסא גלגלים.

שוחחו:

- בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת הקושי של היחיד?
- אילו ערכים מנחים את הקבוצה? מה הביטוי לכך?

אירוע 1

ילדי הכיתה נערכים להצגת סוף השנה. חלק מהם מסרבים לתת תפקיד לחבר הנמצא על הרצף האוטיסטי. הם חוששים שהתנהגותו תפגע בהצגה.

שוחחו:

- בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת הקושי של היחיד?
- אילו ערכים מנחים את הקבוצה? מה הביטוי לכך?

אירוע 4

במשחק כדורגל, המשתתפים מסרבים
לצרף לקבוצתם ילד כבד תנועה, מחשש
שיפסידו.

שוחחו:

- בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת הקושי של היחיד?
- אילו ערכים מנחים את הקבוצה? מה הביטוי לכך?

אירוע 3

קבוצת המנהיגות מתכננת את ההפסקה הפעילה שתקיים בחודש הבא. אחד מחברי הקבוצה מתמודד עם הפרעות קשב וקשה לו להתרכז ולהיות ממוקד בעת תכנון הפעילות.

שוחחו:

- בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת הקושי של היחיד?
- אילו ערכים מנחים את הקבוצה? מה הביטוי לכך?

אירוע 5

ועדת טיולים נערכת לתכנון הטיול השנתי.
חברי הוועדה מכינים משחקים והפעלות
לזמן הנסיעה ולזמן הפעילות בשטח. אחד
מחברי הכיתה שמתתף בטיול הוא לקוי
שמיעה.

שוחחו:

- בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת הקושי של היחיד?
- אילו ערכים מנחים את הקבוצה? מה הביטוי לכך?

אירוע 6

לקראת יום המשפחה, התלמידים תכננו
הצגה. תלמיד שלא נולד בארץ ביקש לקבל
תפקיד בהצגה. התלמידים טענו שהקהל
יתקשה להבין את הדיבור שלו בגלל
המבטא.

שוחחו:

- בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת הקושי של היחיד?
- אילו ערכים מנחים את הקבוצה? מה הביטוי לכך?

אירוע 7

קבוצת ילדים תכננה מפגש חברתי אחר
הצהרים בפיצרייה והתעלמה מכך שאחד
מהחברים רגיש לגלוטן.

שוחחו:

- בכל אחד מהמצבים יש קבוצה מול
יחיד. מה עוד משותף לכל המצבים?
- מאין נובע הפער/הקושי בין הקבוצה לבין
היחיד? האם ניתן לגשר על פער זה? כיצד?
- האם ניתן לאפיין את קשיי הקבוצה לעומת
הקושי של היחיד?
- אילו ערכים מנחים את הקבוצה?
מה הביטוי לכך?

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• מדוע לדעתכם קשה לאוזה לקבל בובה השונה מהבובות האחרות? מה דעתכם על כך?• מה דעתכם על הפתרון לצבוע ולקשט את כל הבובות כך שכולן יהיו שונות זו מזו?• "כל אחד מאיתנו יחיד ומיוחד" - האם אתם מסכימים עם משפט זה? במה כל אחד מכם מיוחד?• במה אתם שונים זה מזה? מתי שונות זו בולטת במיוחד?• כיצד אתם מתמודדים במצבים אלה? מה אתם רוצים לבקש מחבריכם בהקשר לכך?	<ul style="list-style-type: none">• אוזה מקבלת בובה השונה בצבעיה משאר הבובות והיא מבקשת להחליף אותה	א-ב	פרפר נחמד - כולנו שונים

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• כיצד מרגישה עמית ביחס להרכבת משקפיים? ממה היא מוטרדת?• כיצד התנהגותה של הסביבה משפיעה על רגשותיה והתנהגותה של עמית?• "להתבייש במי שאתה, זה הכי טיפשי" – מה גרם לעמית לחשוב כך? מה דעתכם על אמירה זו?• מי גרם לעמית להרכיב משקפיים בסופו של דבר? כיצד עשה זאת? מה דעתכם על כך?• עם מה/מי אתם מזדהים? מדוע?• כיצד אתם מתמודדים במצבים דומים בכיתה ובבית הספר? מה תרצו לשנות? כיצד תעשו זאת?	<ul style="list-style-type: none">• עמית אינה רואה טוב• אך מתביישת להרכיב משקפיים ולהפוך ל'משקפופרית'	ג-ד	משקפופרית

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• כיצד מרגישה מור בהפסקות? מה היא חושבת?• מה דעתכם על התנהגותן של חברותיה?• מה הביא לשינוי בהרגשתה של מור בהפסקות?• עם מה/מי אתם מזדהים? מדוע?• האם אתם מכירים מצבים דומים שבהם לא משתפים ילדים בהפסקות? מתי זה קורה? מדוע?• כיצד אתם מתמודדים במצבים דומים בכיתה ובבית הספר? מה תרצו לשנות? כיצד תעשו זאת?	<ul style="list-style-type: none">• מור שברה את הרגל• וחברותיה לא משתפות אותה במשחקים• בהפסקה	ג-ד	לבד בהפסקה

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• מה מרגישים הילדים בשיר? מה הם חושבים?• מה אחרים חושבים עליהם?• מה מבקשים הילדים מחבריהם? מדוע?• עם מה/מי בשיר אתם מזדהים? מדוע?• מה מהמצבים המתוארים בשיר מוכר לכם מחיי היומיום?• מי נפגע במצבים אלה? מיהו הפוגע?• כיצד אתם מתמודדים במצבים אלה?• מה הייתם רוצים לבקש מחבריהם לכיתה בהקשר למצבים אלה?	<ul style="list-style-type: none">• שיר המתאר ילדים החווים פגיעה ומבקשים מחבריהם: אל תלעגו לי,• הרי כולנו בני אדם, ואף אחד אינו מושלם	ג-ד	אל תלעגו לי

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• רומי מספרת לצוף שהיא מתכננת ארוחת ערב חגיגית. מה הצורך של רומי? מה הצורך של צוף?• מה דעתכם על התנהגותם של רומי ודניאל בימים שלפני הארוחה ובמהלך הארוחה? האם יכלו להתנהג/להגיב אחרת? כיצד?• איך אפשר לערוך ארוחה משותפת תוך התחשבות בצרכים ובהעדפות של כלל המשתתפים?• באילו הזדמנויות בכיתה ובבית הספר יש לכם הזדמנות להתחשב בצורכי התזונה השונים של החברים? מה תרצו לשנות? כיצד?	<ul style="list-style-type: none">• רומי מתכננת ארוחת ערב חגיגית לחברים, צוף מודיעה שהיא צמחונית ודניאל מתקשה לקבל את הרעיון	ג-ה	<u>ילדי בית העץ - ארוחה משותפת</u>

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• דניאל מרגיש שהוא לא יודע איך להתנהג בנוכחות איתי. מדוע?• מדוע קשה לדניאל לקבל את נוכחותו של איתי בחזרות להצגה?• מה מטריד את דניאל? ממה הוא חושש?• מה דעתכם על יחסו של דניאל לאיתי? מדוע?• מה גרם לדניאל לשנות את יחסו אל איתי?• עם מה/מי אתם מזדהים? מדוע?• דניאל אומר שאיתי הוא ילד 'לא רגיל'. האם אתם מכירים ילדים שבעיניכם הם 'לא רגילים'? מה אתם מרגישים ביחס אליהם?• כיצד אתם מתנהגים כשאתם פוגשים ילדים אלה? מה אתם חושבים?• למה אתם זקוקים כדי לשחק/ללמוד עם ילדים אלה?	<ul style="list-style-type: none">• דניאל פוגש ילד שהוא קצת אחר, ומתקשה להתמודד עם המצב	ג-ה	ילדי בית העץ - ילד לא רגיל

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• מדוע בראד מבקש מילדי בית הספר: "אני רק רוצה שיתייחסו אליי כמו אל כולם?"• כיצד הילדים מגיבים לבקשתו? מה לדעתכם גרם להם להגיב כך?• מה דעתכם על החלטתו של המנהל להזמין את בראד לבמה ולספר על קשיוו?• מתי אתם מרגישים שונים מאחרים? במה?• איך אתם מתנהגים במצבים אלה?• כיצד הסביבה מתייחסת אליכם במצבים אלה?• כתבו בקשות שהייתם רוצים להפנות לחבריכם ביחס לדברים עליהם שוחחתם.• קראו את הבקשות של כלל החברים.• החליטו כיצד תפעלו במטרה לתת מענה לדברים שנכתבו.	<p>בראד, ילד עם תסמונת טורט, מתמודד עם דחייה חברתית</p>	ה-1	בחזית הכיתה

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

הסרטון	שכבת הגיל	תיאור	נקודות להתייחסות
<u>ילדי בית העץ - מה המוצא שלי?</u>	ה-1	<ul style="list-style-type: none">• הילדים קוראים בדיחות על עדות ומתחילים לחשוב מה הקשר בין המוצא שלהם לבין מי שהם באמת	<ul style="list-style-type: none">• שחר מחליט ללמוד על ארץ המוצא שלו. מדוע לדעתכם זה חשוב לו? כיצד הבדיחות על העדות השונות השפיעו על היחסים בין שחר לדניאל? מה דעתכם על כך?• מה דעתכם על הגישה של רומי וצוף?• מה מהדברים מוכר לכם מחיי היום-יום בחברה?• באילו מצבים אתם מרגישים שמייחסים לכם תכונות או התנהגויות מסוימות בגלל ארץ המוצא של משפחותיכם?• איך אתם מרגישים במצבים אלה? מה אתם חושבים על כך?• מה הייתם רוצים לבקש מחבריכם לכיתה בהקשר לכך?• איזה מסר הקשור להימנעות מסטיגמות תרצו להעביר הלאה?• חשבו כיצד תפרסמו את המסר בבית הספר.

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">המשתתפים בסרטון מציגים דעות קדומות וסטיגמות איתן הם מתמודדים.<ul style="list-style-type: none">מה מוכר לכם? מה פחות מוכר לכם?עם מה/מי אתם מזדהים? מדוע?ספרו על אודות מקרה שבו מישהו גיבש דעה לגביכם או לגבי אחרים בסביבתכם רק על סמך מראה, מוצא, מקום מגורים, קושי.מה חשבתם? מה הרגשתם? איך התמודדתם?כיצד אתם מתמודדים עם סטיגמות בכיתה ובבית הספר?מה תרצו לשנות? כיצד תעשו זאת?צרו סרטון משלכם שבו תציגו מסרים נגד דעות קדומות וסטיגמות.	<ul style="list-style-type: none">בני נוער מציגים דעות קדומות וסטיגמות הרווחות בחברה	ה-1	בואו נעשה את זה אחרת

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">• כיצד מרגיש אלכס בכיתה? מדוע?• ילדי הכיתה נרגשים לקראת הצטרפותו של תלמיד חדש. אילו ציפיות ותקוות יש להם? ממה הם מתאכזבים בהמשך?• כיצד התנהגותה של הסביבה משפיעה על רגשותיו והתנהגותו של אלכס?• "אתה לא צריך להשתנות בשביל אף אחד" (אימו של אלכס) – מה דעתכם על אמירה זו?• מה הביא לשינוי במצבו החברתי של אלכס בכיתה?• עם מה/מי אתם מזדהים? מדוע?• כיצד אתם מתמודדים במצבים דומים בכיתה ובבית הספר?• מה תרצו לשנות? כיצד תעשו זאת?	<p>אלכס, עולה חדש מרוסיה, מתמודד עם קשיי התאקלמות בארץ</p>	ה-1	ילד ישראלי חדש בכיתה

מקום לכולם

הצעות לשיח בשיעורי חינוך בחיבור להכלה חברתית

נקודות להתייחסות	תיאור	שכבת הגיל	הסרטון
<ul style="list-style-type: none">מה הרגשתם כשצפיתם בסרטון? אילו מחשבות התעוררו אצלכם?מה דעתכם על התנהגותו של בעל החווה? עם מה אתם מסכימים? עם מה אתם לא מסכימים?מה דעתכם על המנגינה הסופית שהתקבלה?האם לדעתכם יש מחיר לשילובו של ה'תו' השונה ביצירה המשותפת? מדוע?האם הסרטון הזכיר לכם אירועים ומצבים מחיי הכיתה? שוחחו על כך.מתי אתם מרגישים שלא משלבים אתכם בפעילות המשותפת בגלל הכישורים והיכולות שלכם?כיצד הייתם רוצים שיתייחסו אליכם במצבים אלה?מה הייתם רוצים לבקש מחבריכם לכיתה בהקשר לכך?	<ul style="list-style-type: none">סרטון אנימציה המזמן שיח על הכלה וקבלה ועל שילוב השונה בפעילות המשותפת	ה-1	הציל המשלים

הצעות נוספות לשיח וללמידה

כל אחד יחיד ומיוחד - כיתה ד'

שונות בדעות - כיתה ד'

לא ממש שייך - פעילות מתוקשבת - כיתות ד'-ו'

דומים ושונים - פעילות מתוקשבת - כיתות ד'-ו'

לא רואים עליה - כיתות ד'-ו'

קסם של חבר - כיתות ד'-ו'

שונות בכישרונות וביכולות - כיתה ה'

שונות במנהגים ובמסורות - כיתה ו'

ספרי קריאה - כיתות א'-ב'

ספרי קריאה - כיתות ג'-ד'

ספרי קריאה - כיתות ה-ו

לגלות את השונות - מודל לשיח בחיבור ליצירה ספרותית – כיתות ד'-ו'

לתוכן העניינים

השונות במראה ובתחביבים - כיתה א'

ג'ינג'י - כיתות א'-ב'

סבטה'לה בארץ החדשה - כיתות א'-ב'

משהו אחר - כיתות א'-ב'

ניקה שתיקה - כיתות א'-ב'

השונות בצרכים, בתכונות ובהעדפות האישיות - כיתה ב'

"הזהב שבי" - כיתה ג'

ההזדמנות שבמפגש עם שונים - כיתה ג'

מגמגם אבל פחות - כיתות ב'-ד'

הילד סתם - כיתות ג'-ד'

להתעלות על עצמך - כיתות ג'-ד'

אלוף הכדורסל - כיתות ג'-ד'

אני אוהב אותך - כיתות ג'-ד'

הרכז החברתי ערכי

כללי

הרכז החברתי ערכי אחראי על קידום התחום החברתי ערכי והמיומנויות החברתיות במסגרות הפורמאליות (שעת חינוך, תחומי הדעת, תוכנית בשבילי הזיכרון) והלא פורמאליות (מועצות תלמידים, הפסקות פעילות, ימי שיא, טקסים, אירועים בית ספריים, אירועים עם הקהילה).

כדי לקדם את ההכלה החברתית ערכית בהתאם לתפיסה ולעקרונות המפורטים, חשוב שהרכז:

1. יהיה שותף בצוות הניהול ובצוות הרב מקצועי הבית ספרי.
2. יפעל לקידומן של תפיסת עולם מכילה ועמדות חיוביות כלפי כלל באי בית הספר.
3. יתאים את התכנים והמתודות ללמידה חברתית ערכית למגוון הצרכים של התלמידים וינחה את צוות המורים בנושא.
4. יפעל לשילובם של ילדים עם צרכים שונים במועצת התלמידים ובוועדות.
5. יפעל לשילובם של ילדים עם צרכים שונים בתנועות הנוער בשיתוף האחראי על תנועות הנוער ברשות.
6. יבחן עם רכז ההשתלבות מגוון כלים למיפוי צורכי התלמידים ויכולותיהם במטרה להתאימם לאוכלוסיית ביה"ס.
7. יבנה בשיתוף הצוות החינוכי מגוון מסגרות להעצמת חוזקות התלמידים.
8. יקדם את הנגשתן של הסביבות הפיזיות בהן מתקיימות פעילויות חברתיות ותרבותיות (בהפסקות, בימי שיא, בטוילים, באירועים קהילתיים ועוד).
9. ישלב בתוכנית הצגות עם מסרים רלוונטיים במסגרת סל תרבות.

[להרחבה](#)

משימות הרכז החברתי ערכי

במיקוד הכלה
והשתלבות

חוק השילוב – רקע ומידע כללי

חוק השילוב – רקע ומידע כללי

[חוק השילוב - ג'וינט אשלים](#)

חוק השילוב – רקע ומידע כללי

[תיקון מס' 7 לחוק חינוך מיוחד](#) (המכונה 'חוק השילוב') מאפשר לילדים עם צרכים מיוחדים להשתלב במסגרת חינוך רגילה, בעזרת תוספת שעות הוראה ושירותים מיוחדים.

סוגי התמיכה הניתנים במסגרת השילוב

- תמיכה מסוג הוראה ולימוד - תמיכה זו ניתנת על ידי עובדי הוראה מתחום החינוך המיוחד, מטפלים פרא-רפואיים ומטפלים ביצירה ובהבעה.
- תמיכה מסוג התאמות – עיקרה של תמיכה זו היא שינוי והתאמת הסביבה, הציוד והפעילויות שהילד מתבקש לבצע ליכולותיו ולצרכיו.
- תמיכה וליווי של סייעת

חוק השילוב – רקע ומידע כללי

4. במקום סעיפים 2 ו-3 לחוק העיקרי יבוא:

2. מטרת שירותי
החינוך המיוחדים

מטרת שירותי החינוך המיוחדים הן –

(1) לקדם ולפתח את הלמידה, הכישורים והיכולות של התלמיד עם הצרכים המיוחדים ואת תפקודו הגופני, השכלי, הנפשי, חברתי וההתנהגותי ולהקנות לו ידע, מיומנויות, כישורי חיים וכישורים חברתיים;

(2) לעגן את זכותו של התלמיד עם הצרכים המיוחדים להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה, בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי יכולותיו;

(3) לקדם את שילובם של תלמידים עם צרכים מיוחדים במוסדות חינוך רגילים.

חוק חינוך מיוחד (תיקון מס' 11) -
תשע"ח

[לתוכן העניינים](#)

משרד החינוך
המנהל הפדגוגי
אגף א' לחינוך יסודי
המחלקה לחינוך לחיים בחברה

פיתוח, ריכוז וכתיבה:
אורית צאירי, ממונה על החינוך החברתי ערכי,
המחלקה לחינוך לחיים בחברה, אגף א לחינוך יסודי

צוות היגוי וכתיבה:
אירית בראל, מיכל חלמיש, ענת כהן, אורטל ליבנה, אילנה פרייטג,
מדריכות ארציות לחינוך חברתי ערכי

עריכת לשון:
תהילה דוד

עיצוב:
רחלי דיאמנט